

Studentleder i trangt posisjon

Dagens medisinstudenter må tåle en trangere tilværelse enn tidligere. I Bergen sitter Øyvind Østerås og hans medstudenter nesten oppå hverandre i PKI-byggets auditorier når det er forelesning i anatomi. Men den nye Nmf-lederen lover en innbitt kamp dersom trengselen også brer seg inn i turnustjenesten.

Øyvind Østerås, annet års medisinstudent ved Universitet i Bergen, og ny leder i Norsk medisinstudentforening (Nmf) etter Mona Fenstad, tar imot oss ved De prekliniske institutter (PKI) på Årstadvollen i Bergen. Det nærmer seg eksamenstid i fagene anatomi, fysiologi og biokjemi. Østerås pigger thorax og abdomen så øyet blir stort og vått, men bedyrer at det bare er hyggelig med en pause fra lesingen.

Studenter i kø

Nmf-lederen byr på en omvisning i PKI-bygget, som for lengst er blitt for lite for den store strømmen av medisin- og odontologistudenter og de mange ansatte innen de medisinske basalfagene.

– PKI-bygget er dimensjonert for halvparten så mange medisinstudenter som det er nå, sier han. I 1999 var han en av 165 studenter som ble tatt opp til et rekordstort preklinisk kull i Bergen. Dette er dobbelt så mange som for ti år siden. Det normerte taket er 150 studenter hvert år, men fakultetet tar opp flere studenter, fordi en regner med at noen slutter eller trekker seg. Men hittil, etter snart to år, er det ingen av de standhaftige studentene som har falt av lasset, ifølge Østerås. Tvert imot, man lærer å klore seg fast og kjempe om plassene ved kurs, forelesninger og i lesesalene.

Riktig nok har Det medisinske fakultet i Bergen lovet både studenter og ansatte mer romslige forhold etter hvert, og et nytt bygg for biologiske basalfag er nå under oppføring ved Haukeland sykehus, noen få buss- og holdplasser unna Årstadvollen. Men inntil videre er det byggestans på grunn av pengemangel, og den planlagte innflyttingen som var berammet til 2002, er utsatt.

Det er ikke trengselen på Årstadvollen som bekymrer Øyvind Østerås mest. Køene til mikroskopene på histologisalen eller til kaffeautomaten i Klubben, medisinstudentenes hule i kjelleretasjen, er til å leve med. Det som skremmer ham, er tanken på at dagens kaffekøer av studenter om 4–5 år blir å finne langt inn i norske sykehus.

– Om få år blir det langt flere turnusleger enn det er plass til, dersom turnustjenesten skal være organisert som i dag. Vi frykter at turnustjenestens kvalitet vil bli mye dår-

ligere og at fremtidens leger ikke får den kliniske grunnopplæringen de har behov for, sier han.

Splittende prioriteringsdebatt

Det er godt dokumentert at Norge i løpet av noen få år vil bli oversvømt av turnusleger. Antall nye turnusleger har allerede gått opp fra 325 i 1996 til omkring 600 i fjor, og man forventer en ytterligere økning til nærmere 800 turnusleger i 2005 (1).

En arbeidsgruppe i Sosial- og helsedepartementet som har vurdert kapasiteten i turnustjenesten, understreker at dersom det ikke er nok turnusplasser, må det innføres ventetid og en prioriteringsordning (2). Arbeidsgruppen har ikke fremmet klare prioriteringskriterier, men flertallet i gruppen peker på at det ikke vil være i strid med EØS-avtalen om de med eksamen fra norsk universitet blir prioritert først, og at man kan ha andre ordninger for søkere med eksamen fra utenlandske universiteter som vil ha turnus i Norge. Norsk medisinstudentforening har tatt til orde for at skillet bør gå

mellom kandidater med norsk studiefinansiering og andre, og at statsborgerskap er irrelevant.

I vinter har spørsmålet om prioritering av turnusplasser vakt stor debatt blant medisinstudenter både i inn- og utland. For Øyvind Østerås har det vært en prøvestein for den nye lederrollen, og for Nmf har turnustjenesten utviklet seg til å bli en sak som har potensial til å splitte foreningen. Stridens kjerne har vært et forslag om uravstemning, der målet skulle være å kartlegge alle studentmedlemmenes syn på prioritering av turnusleger. Forslaget ble nedstemt på Nmf-landsmøtet i fjor høst.

– En avstemning kan virke ødeleggende. Dersom flertallet skulle gå inn for å prioritere kandidater med norsk studieplass, ville det bety at utenlandsmedisinerne, som utgjør en tredel av medlemsmassen i Nmf, ikke lenger har noe å vinne ved et medlemskap. Det ville også bety at Nmf og Legeforeningen ville ha sprikende standpunkter, noe som ville svekke organisasjonens gjenomslagskraft, sier Østerås.

Øyvind Østerås vil samle norske medisinstudenter til å kjempe for kvaliteten i turnustjenesten. Foto T. Sundar

Varme poteter

Legeforeningens sentralstyre har uttalt at alle norske studenter skal tilbys turnusplass uavhengig av hvor de har studert, men at en ventetid på inntil seks måneder mellom avsluttet studie og tilbud om turnusplass kan aksepteres (3).

For å unngå splittelse i egne rekker, og ikke komme på kollisjonskurs med Legeforeningen, har Norsk medisinstudentforening bestemt seg for ikke å gå videre med diskusjonen rundt prioritering av turnusleger til stillinger i Norge.

– Dette er en kontroversiell, politisk sak. Siden det er myndighetene som har brakt oss opp i den situasjonen vi nå befinner oss i, er det også de som bør finne løsningene.

En annen varm potet både for Nmf og Legeforeningen, er vedtaket fra landsstyremøtet 2000 om å få fjernet gebyrstipendet til fremtidige medisinstudenter som selv skaffer seg studieplass i utlandet, for på den måten å regulere tilstrømmingen av turnusleger (4).

– Det er i alles, og ikke minst fremtidige studenters interesse, å begrense antall studieplasser i utlandet, og dermed bremse presset på turnustjenesten, sier Østerås.

Kampen for turnustjenesten er et gjennomgangstema i Nmf's prinsipp- og arbeidsprogram. Det haster ikke bare med å begrense tallet på nye studieplasser, men å gjøre nødvendige organisatoriske grep som kan sikre kvaliteten på turnustjenesten de nærmeste årene, mener studentforeningen.

– Vi trenger et system for kontinuerlig evaluering av tjenesten. I dag mangler vi indikatorer på hva som er god eller dårlig kvalitet. Dette er et ansvar både for myndighetene og Legeforeningen. Nmf støtter også forslaget om et økonomisystem der pengene følger turnuslegen. Dette vil stimulere sykehusene til å legge forholdene bedre til rette for mottak og opplæring av turnusleger, sier Øyvind Østerås.

Profilering

Man skal ha god rygg til å bære et lederansvar. Det har unge Østerås, som har vært ute en vinternatt før. Han er fra Hedalen i Valdres, og har vokst opp på Søbakkseter ved Vassfaret, der foreldrene driver leirskole for barn.

Siden 14-årsalderen har han vært medlem av Røde Kors hjelpekorps, og som ambulansemann har han senere utviklet interessen for førstehjelp og akuttmedisin. Han bestemte seg for å studere medisin da han gikk på videregående skole, men først ville han gjøre seg ferdig med militærtjenesten. Det endte med befalsutdanning og to års tjeneste i Forsvarets sanitet, en erfaring han mener vil komme godt med senere. Der fikk han ledertrening og lærte å stå for egne avgjørelser.

Hans medstudenter beskriver ham som en person med stor arbeidskapasitet og ordenssans. Ikke overraskende markerte han

— fakta —

- Øyvind Østerås f. 12.7.1976
- eksamen fra Fagernes videregående skole 1996
- 1997-99 verneplikt og befalstjeneste i Hærens sanitet
- medisinstudent ved Universitetet i Bergen siden 1999
- leder av Norske medisinstudentforening (Nmf) siden 2000

seg fra første stund ved medisinstudiet, og ble raskt tillitsvalgt for kullet sitt. Bare noen måneder etterpå ble han valgt inn i Nmf-styret.

Siden han tok over som Nmf-leder i november 2000, har mye tid gått med til å reise rundt og verve medlemmer i Norge, Polen og Ungarn. Innsatsen har vært en del av Legeforeningens profileringskampanje for å verve flere medlemmer. Kampanjen kostet 270 000 kroner, men utløste gevinster både for Legeforeningen, som har passert 20 000 medlemmer, og Nmf, som har fått 400 nye navn på listen sin. Øyvind Østerås er opptatt av at kampanjen ikke må ende opp som en engangsforeteelse, men være en del av en kontinuerlig prosess.

– Legeforeningen må satse bevisst og systematisk på studentene, som er en raskt voksende medlemsgruppe. Særlig i turnus-saken er det viktig å vise handlingsvilje, fordi den berører fremtiden for legene i Norge. Jeg forventer at Legeforeningen følger opp med en grundig evaluering av profileringskampanjen. Hvis det ikke skjer, vil studentene føle at de blir brukt i et politisk spill der det eneste målet for Legeforeningen er å få flest mulig medlemmer, sier Øyvind Østerås.

Pepper

Etter vinterens profileringskampanje, er hvert sjette medlem av Legeforeningen en medisinstudent. Dette mener Nmf-lederen bør få konsekvenser for Legeforeningens agenda.

– Det økende studentantallet betyr at Nmf får en viktigere rolle innad i Legeforeningen, og at moderforeningen i større grad enn tidligere blir forpliktet til å rette oppmerksomheten mot saker som angår studenter, særlig spørsmål rundt grunnutdanningen og turnustjenesten. Det er også ønskelig at studentene får flere stemmeberettigede representanter ved Legeforeningens landsstyremøter, sier han.

Han understreker at Nmf har som mål å samle så stor oppslutning at foreningen med sikkerhet kan si at den representerer alle norske medisinstudenter. I praksis innebærer dette en målsetting om å rekruttere 80 % av alle medisinstudentene, både i Norge og i utlandet, opplyser Nmf-lederen. I dag er 72 % av studentene medlemmer.

– Nmf bør omfavne så mange som mulig og ha et program som er så godt at den enkelte student skal ha en god grunn for ikke å være med. Foreningen skal være medisinstudentenes vakthund. Avgjørelser som angår studenter, skal ikke bli tatt uten at noen har talt vår sak. Vi ønsker å ha tiltro og respekt både hos Legeforeningen og myndighetene.

Øyvind Østerås har rukket å få mye pepper fra mange Nmf-medlemmer, særlig i forbindelse med prioriteringsdebatten, der det har haglet fyrop og beskyldninger om en udemokratisk prosess. Den befalsutdannede studentlederen skal bruke våren til å samle troppene i det han kaller en koalisjon av mange motstridende interesser. Og han har stor tro på at samholdet ikke skal gå på bekostning av den indre striden.

Han kaster et blikk på sin uunnværlige mobiltelefon.

– Det er i hvert fall et godt tegn at Nmf's telefonregninger øker. Det betyr jo at vi snakker mer sammen!

– Tom Sundar, *Tidsskriftet*
tom.sundar@legeforeningen.no

Litteratur

1. Taraldset A, Ebbing M. Turnustjenestens fremtid – tallenes tale. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 1268–9.
2. Turnustjenesten for leger. Turnusrapport. Oslo: Sosial- og helsedepartementet, 2001.
3. Aarseth HP. Turnustjenesten i støpeskjeen? *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 1929.
4. www.legeforeningen.no/index.db?id=2306 (6.2.2001).